

PALU İLÇESİ BALIK TÜKETİM ALIŞKANLIKLARININ BELİRLENMESİ

Determination of the Fish Consumption Habits of Palu Region

Dr. Öğr. Üyesi Nermin KARATON KUZGUN*
Öğr. Gör. Abdulsamet DEMİRBAĞ**

Özet

Bu araştırmada, Elazığ ili Palu ilçesinin balık tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma Mart 2017-Nisan 2018 tarihleri arasında yapılmıştır. Önceden belirlenen sorular, tesadüfi olarak belirlenen bireylere soru cevap şeklinde uygulanmıştır. Çalışma, Palu ilçesinde ikamet eden kişilere 12 soruluk anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Anket sonuçlarına göre bireylerin çoğu kırmızı eti, balık etine göre daha çok tükettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, balık tüketim alışkanlığı konusunda bu ilçede yaşayan insanlar arasında cinsiyet, meslek, gelir ve eğitim düzeyine göre farklılıklar bulunduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak Palu ilçesinde yaşayan kişilerin yemek kültürüne göre balık etini çok tüketmedikleri belirlenmiştir. Araştırmamızda su ürünleri tüketimini olumsuz etkileyen faktörlerin başında tüketim alışkanlığının olmaması katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Palu, Balık tüketimi, Tüketim tercihleri, Su ürünleri, Anket.

Abstract

In this research, it was aimed to determine habits of seafood consumption of the Palu region in the Elazığ province. The study was made between March 2017 and April 2018. Predetermined questions were applied to randomly determined people as question-answer. The study was achieved by asking 12 questions to people who lived in Palu region. According to the results of the questionnaire, most of the individuals said that they consumed more of red meat than fish meat. Moreover, in the fish consumption habits among the people living in this region, it has been determined that there are differences among people depending on sex, job, income and education levels. As a result, it was determined that according to the food culture of the people living in the Palu region did not consume fish meat. In the research it was stated by the participants that the first factor affecting fish meat consumption negatively was the lack of consumption habit.

Keywords: Palu, Fish consumption, Consumption preferences, Aquaculture, Survey.

1.Giriş

Son yıllarda artan dünya nüfusu ile hayvansal protein kaynaklarının yetersizliğine sebep olmaktadır. Hayvansal protein açığını en iyi derecede giderebilecek kaynakların başında su ürünleri gelmektedir. Su ürünlerinin tüketimi su ürünü tüketme alışkanlığı, ekonomik faktörler ve ürünün piyasaya sunulmuş şekli gibi çeşitli faktörlere bağlıdır. Özellikle bireylerin gelişme döneminde tüketilmesi gereken su ürünleri bölgeden bölgeye farklı şekillerde ve farklı miktarlarda

* Munzur Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, Tunceli, nerminkaraton@hotmail.com

** Munzur Üniversitesi Pertek Sakine Genç MYO, Tunceli.

tüketilmektedir. Bunun en önemli sebebi farklı yeme alışkanlıkları ve bölgeler arası kültürel farklardır [1].

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), sağlıklı bir yetişkinin vücut ağırlığının her kilogramı için günde 1 gr protein tüketmesi gerekmekte ve bu miktarın %42'sinin hayvansal protein olması gerektiği belirtilmiştir. Proteinlerin hayvansal kökenli ürünlerden karşılanma oranları gelişmiş ülkelerde %65 civarında olup, bu oran gelişmekte olan ülkelerde %20'lere düşmektedir [2].

Su ürünleri üretimi 2016 yılında 588 bin 715 ton olarak gerçekleşmiştir. Üretimin %44,8'ini deniz balıkları, %6,4'ünü diğer deniz ürünleri, %5,8'ini iç su ürünleri ve %43'ünü yetiştiricilik ürünleri oluşturmuştur [3]. Türkiye'de kişi başına yapılan balık tüketimi 2014 yılında 5,4 kg olarak belirlenmiştir [4]. Dünya ve AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'de kişi başına düşen su ürünleri tüketimi miktarı çok azdır [5].

Balık tüketimi üzerine yapılmış pek çok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda yıllık balık tüketimi; Bitlis'te Van gölü kıyısındaki ilçelerde yaklaşık 5 kg'dır [6], Elazığ için 0,79 kg [7], Tunceli'de 4,1 kg [8], Trabzon ve Giresun için 29,5 kg [9], Erzurum'da 6,5 kg [10], Adıyaman'da 3,01 kg [11], Elazığ ilinde 3.6 kg/yıl [12], Tekirdağ ilinde 14.69 kg/yıl [1], Bingöl ilinde 12 kg/yıl [13], Yozgat ilinde yapılan araştırmaya göre [14], katılımcıların aylık balık tüketim miktarı incelendiğinde 13 kişi 10 kg ve üzeri balık tüketirken 132 kişi 1-3 kg arasında balık tükettikleri belirlenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, Elazığ İli sınırları içerisinde bulunan Palu ilçesi merkezinde yaşayan halkın balık tüketim davranışlarının belirlenmesi ve tüketim etki eden nedenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. Materyal ve metod

Bu araştırma Palu ilçesi merkezinde yaşayan insanların su ürünleri tüketiminin belirlenmesi amacıyla Mart 2017-Nisan 2018 tarihleri içerisinde tesa-düfi olarak seçilen 120 katılımcı ile yüz yüze görüşülerek 12 sorudan oluşan anket çalışması ile yürütülmüştür. Katılımcıların bölge halkından olmasına özen gösterilmiştir. Uygulanan ankette katılımcıların en fazla beğenilen ve en fazla tüketilen et türü dağılımı, en beğendiği ve en fazla tükettiği balık türleri, balık etini en çok hangi şekilde tükettiği, ne kadar sıklıkla balık tükettikleri, aylık tükettikleri balık miktarı, sosyo-ekonomik durumları vb. sorular sorulmuştur. İstatistiksel değerlendirmede IBM22 SPSS bilgisayar paket programı kullanılarak ki-kare analizinden yararlanılmıştır.

3. Bulgular ve tartışma

3.1. Ankete katılan tüketicilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Palu ilçe merkezinde yapılan ankete katılan tüketicilerin %62,5'inin bayan, %37,5'inin erkek olduğu, %1.67'si 51-60 yaş arası, %10.83'ü 41-50 yaş arası, %17,5'inin 31-40 yaş arası, %13.33'ü 21-30 yaş arası ve %56.67'sinin ise 21'den küçük yaş grubu olduğu belirlenmiştir (Tablo1).

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-ekonomik özellikleri

		Sayı	Oran(%)
Cinsiyet	Kadın	75	62.50
	Erkek	45	37.50
Yaş	21'den küçük	68	56.67
	21-30	16	13.33
	31-40	21	17.50
	41-50	13	10.83
	51-60	2	1.67
	İlkokul	3	2.5
Eğitim Durumu	Ortaokul	7	5.83
	Lise	86	70
	Üniversite	26	21.67
Mesleği	Akademisyen	3	2.5
	Öğretmen	13	10.83
	Mühendis	2	1.66
	Serbest meslek	11	9.18
	Diğer	91	75.83
	>1500	51	42.5
Gelir düzeyi	1500	24	20
	2000-3000	35	29.17
	5000<	10	8.33

Tablo 1 den de görüldüğü gibi Ankete katılan katılımcıların % 2.5'i ilkököl, %5.83'ü ortaokul, %70'i lise, %21.67'si üniversite mezunu olarak belirlenmiştir. Tüketicilerin %2.5'i akademisyen, % 10.83'ü öğretmen, % 1.66'sı mühendis, %9.18'i serbest meslek, %75.83'ü de diğer meslekler olarak belirlenmiştir (Tablo1). Araştırma kapsamında incelenen tüketicilerin aylık gelirlerinin en fazla %42.50 ile 1500 tl'den daha az olduğu, en az ise % 8.33 ile 1500 tl'den daha fazla olduğu saptanmıştır (Tablo1).

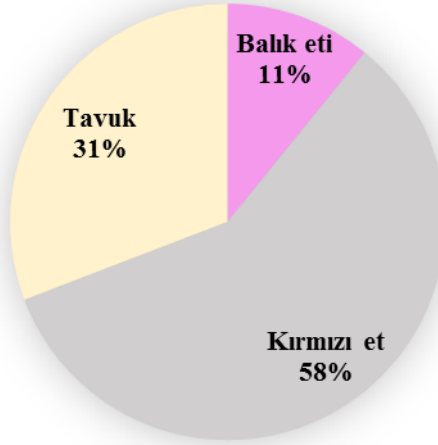
3.2. Ankete katılan tüketicilerin balık tüketimi ve alışkanlıkları

Ankete katılanların yıllık kişi başına balık eti tüketim miktarı ortalama 2.53 kg/yıl olarak hesaplanmıştır. Bu miktar ülke ortalamasının (5.4 kg/yıl, 2014) oldukça altında kalmaktadır. Katılımcıları en fazla tükettikleri et türleri sırasıyla kırmızı et (% 58.33) tavuk eti (% 30.83) ve balık eti (% 10.84) olarak belirlenmiştir (Şekil 1). Farklı meslek gruplarının ve gelir düzeylerinin, bu konuya yaklaşımları arasındaki fark önemli ($p>0.05$) bulunmuş olmasına rağmen, Farklı yaşa ve cinsiyete göre bu fark istatistikî bakımdan önemsiz bulunmuştur ($p<0.05$).

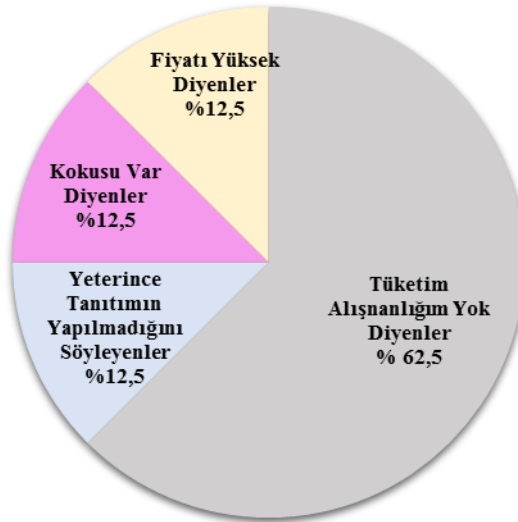
Şekil 2.'de sunulduğu gibi, Tüketicilere, balığı tercih etmemelerindeki sebep sorulduğunda % 12.5'i fiyatının yüksek olduğu için, % 12.5'i kokusu olduğu için, % 62.5'i tüketim alışkanlığının olmadığı için, % 12.5'i ise yeterince tanıtımının yapılmadığı için balık tüketmediklerini ifade etmişlerdir.

Şekil 3.'de gösterildiği gibi, ankete katılan bireylere 'Balığı en çok hangi şekilde tüketirsiniz?' sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde, balığı

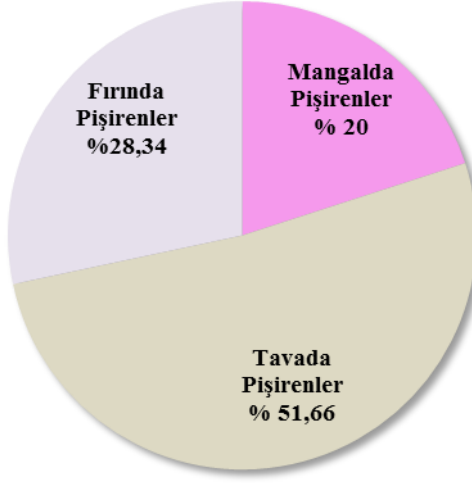
fırında tüketenler % 28.34, tavada tüketenler % 51.66, mangalda tüketenler % 20 olduğu belirlenmiştir.

Şekil 1. Tüketicilerin et ürünlerini tüketme oranı (%)

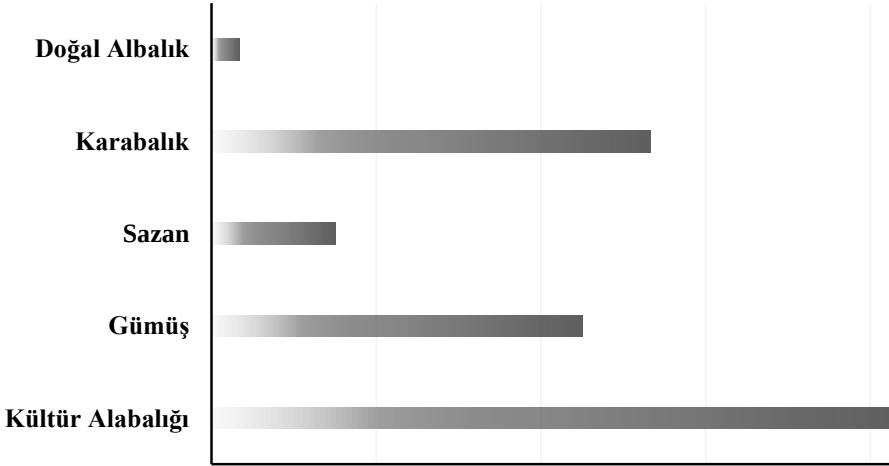

Şekil 2. Tüketicilerin balığı tercih etmemesinin sebebi (%)

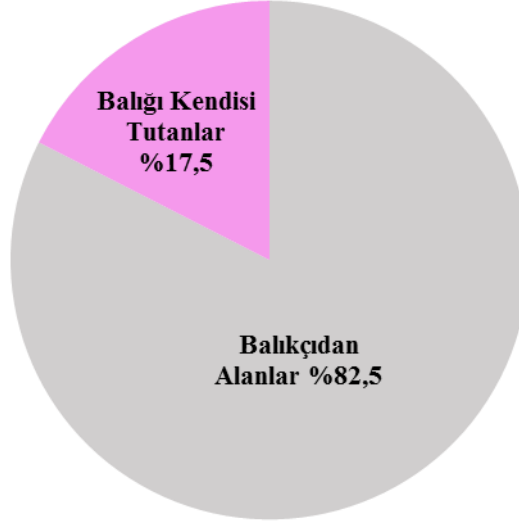
Şekil 3. Tüketicilerin balığı en çok tüketim şekli(%)

Palu ilçesinde yaşayan insanlara en çok tükettiğiniz balık türü sorusu sorulduğunda, ankete katılanların % 41,66'sı Kültür Alabalığı'nı, %26,66'sı Karabalığı, % 22,55'i Gümüş balığını, %7.5'i Sazan'ı, %1,66'sı Doğal alabalığı tükettiğini belirtmiştir (Şekil 4).

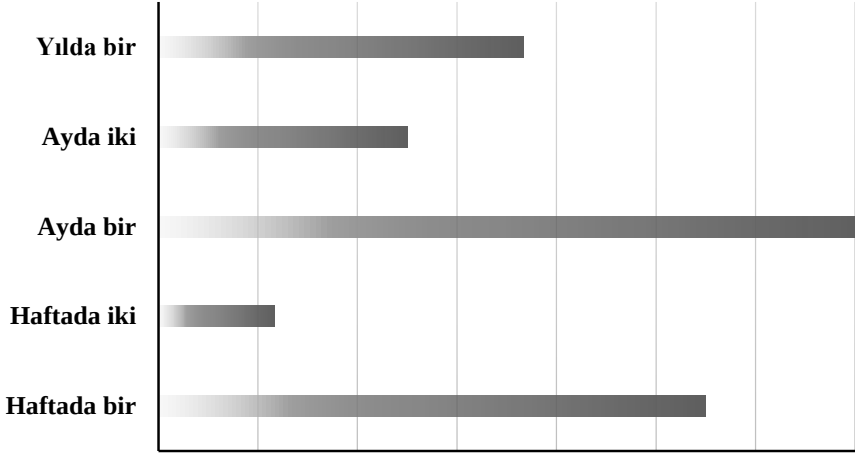
Şekil 4. Tüketicilerin tercih ettikleri balık türleri (%)

Şekil 5.'de görüldüğü gibi, ankete katılanların 'Balığı nerelerden almayı tercih edersiniz?' sorusuna verdikleri cevapların % 82,5'i balığı balıkcıdan temin ettiğini, % 17,5'i ise balığı kendisinin tuttuğu cevabını vermişlerdir. Balık hallerinden ve büyük marketlerden temin ederim, cevaplarını veren katılımcı olmamıştır.

Şekil 5. Tüketicilerin balığı almayı tercih ettiği yerler (%).

Yapılan araştırmada, ankete katılan kişilerin ‘Ne kadar sıklıkla su ürünleri tüketiyorsunuz?’ sorusuna vermiş oldukları cevapların değerlendirilmesi sonucu, Haftada bir %27,5, ayda bir %35,83, haftada iki %5,83, ayda iki %12,5 yılda bir %18,34 şeklinde değerlendirilmiştir (Şekil 6.).

Şekil 6. Tüketicilerin balığı tüketme sıklığı (%)

3. Tartışma ve Sonuç

Tüketim alışkanlıkları bölgeden bölgeye değiştiği bilinen bir gerçektir. Ankete katılanların yıllık kişi başına balık eti tüketim miktarı ortalama 2.53 kg/yıl olarak hesaplanmıştır. Tunceli ilinde yıllık kişi başına balık tüketim miktarının 4.1 kg/yıl [8], Ordu ilinde 26.3 kg/yıl [9], Elazığ ilinde 3.6 kg/yıl

[12], Rize ilinde 20.07 kg/yıl [15], Trabzon ilinde 23 kg/yıl [16], Ankara ilinde 3.4 kg/yıl [17], Bingöl ilinde 12.2 kg/yıl [13], Van ilinde ise 16.8 kg/yıl [18] olduğu tespit edilmiştir.

Balık tüketiminin tespitine yönelik yapılan çalışmalarında cinsiyet, yaş, meslek, eğitim ve gelir, tüketimi etkileyen faktörler arasında yer aldığı bilinmektedir. Ancak çalışmamızda, meslek gruplarına bağlı olarak balık tüketim tercihleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş olmasına rağmen ($p>0.05$), Farklı yaşa ve cinsiyete göre bu fark istatistikî bakımdan önemsiz bulunmuştur ($p<0.05$). Gelir düzeyi bireylerin hangi gıdaları satın aldıklarını ve bundan dolayı beslenme alışkanlıklarını etkileyen önemli bir faktör olmasıyla birlikte diğer faktörlerle de birebir bağlantılı olduğu söylenebilir. Tüketim sıklığı ile aylık gelir karşılaştırılması sonuçlarına dayanarak; aylık gelir seviyesi artmasıyla birlikte tüketicilerin, fiyatının pahalı olduğu düşünülen balığın satın alma gücü de bağlantılı olarak artacaktır.

Bu bilgiler doğrultusunda, balık etinin, Palu ilçesinde her mevsim temin edilememesi, fiyatının pahalı olması, kokusu ve en çok da tüketim alışkanlığının olmaması nedeniyle diğer et çeşitleri kadar tüketilmemesinin nedenleri arasında görülebilir. Balık tüketiminin türkiye yıllık ortalamasının gerisinde kalmaması için bölgedeki balıkçılara kaynakların nasıl daha verimli kullanılacağı anlatılmasının yanında ülkemizdeki iç sular ve denizlerimiz ile elde edilen ürünler halka yeterince tanıtılmalıdır. Balığın tüketiminin insan sağlığı açısından önemi vurgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- [1] Abdikoğlu, D. İ., Azabağaoğlu, M.Ö., ve Unakıtan G., Tekirdağ İlinde Balık Tüketim Eğilimlerinin Belirlenmesi, **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, 1:1, (2015).
- [2] Ercan, O., ve Şahin A., Kahramanmaraş Kent Merkezinde Balık Eti Tüketim Analizi, **KSÜ Doğa Bil. Derg.**, 19(1):51-65, (2016).
- [3] TÜİK, (2017). Türkiye istatistik kurumu Haber bülteni, 23 Haziran 2017, Sayı: 24657
- [4] URL-2018, <https://www.haberler.com/turkiye-de-kisi-basina-balik-tuketimi-yillik-5-8025275-haberi/>
- [5] Dağtekin, M., ve Ak, O., Doğu karadeniz bölgesinde su ürünleri tüketimi, ihracat ve ithalat potansiyeli., **SUMAE Yunus Araştırma Bülteni**, 7(3): 14-17, (2007).
- [6] Gürgün, H., Van gölüne kıyısı bulunan bazı ilçelerdeki balık tüketimine yönelik bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, (2006).
- [7] Şen, B., Canpolat, Ö., Sevim, A. F., ve Sönmez, F., Elazığ ilinde balık eti tüketimi, **Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilim Dergisi**, 20 (3), 433-437, (2008).

[8] Yüksel, F., Kuzgun, N.K., ve Özer, E.İ., Tunceli ili balık tüketim alışkanlığının belirlenmesi, **Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi**, 3(2):5, 28-36, (2011).

[9] Aydın, M., ve Karadurmuş, U., Consumer behaviors for seafood in Giresun and Trabzon province (in Turkish with English abstract), **The Black Sea Journal of Sciences**, 3(9): 57-71, (2013).

[10] Uzundumlu, A.S., Topcu, Y., ve Baran, D., Tüketicilerin balık eti tüketimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Erzurum İli Örneği, İç Anadolu Bölgesi 1. **Tarım ve Gıda Kongresi**, 74-82, 2-4 Ekim 2013, Niğde, (2013).

[11] Olgunoğlu, İ.A., Bayhan, Y.K., Olgunoğlu, M.P., Artar, E. ve Ukav, İ., Adıyaman ilinde balık eti tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi, **Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi**, 9(1):21-25, (2014).

[12] Çiçek, E., Akgün, H., ve İlhan, S., Elazığ ili balık eti tüketim alışkanlığı ve tercihinin belirlenmesi, **Yunus Araştırma Bülteni**. 1: 3-11, (2014).

[13] Karakaya, E., ve Kırıcı M., Determination of Fish Meat Consumption Habits in Bingol City Center, **International Journal of Social and Economic Sciences**, 6 (1): 74-85, (2016).

[14] Erdoğan Sağlam N., ve Samsun S., Yozgat İli Su Ürünleri Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi, **Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi**, 14(1),9-16, (2018).

[15] Temel, T., Rize ilinde hanelerin balık tüketimi üzerine etkili olan faktörlerin belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, (2014).

[16] Balçık Mısır, G., Kutlu, S., ve Ayyıldız, H., Fishconsumptionpreferences of consumers in Trabzon, Turkey, **Yunus Araştırma Bülteni**, 2: 45-57, (2015).

[17] Gül Yavuz, G., Yasan Ataseven, Z., Gül, U., ve Gülaç, Z.Ü., Su ürünleri tüketiminde tüketici tercihlerini etkileyen faktörler Ankara ili örneği, **Yunus Araştırma Bülteni**, 1: 73-82, (2015).

[18] Terin, M., Hamamcı, G., Gül, T., ve Terin, S., Van ili kentsel alanda hanelerin balık tüketim yapısı ve satın alma davranışlarının belirlenmesi, **E.Ü. Su Ürünleri Dergisi**, 33(3): 241-249, (2016).